

УДК 070:316.776.3

DOI: <https://doi.org/10.18524/2308-3255.2022.28.268485>

КОМУНІКАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЖУРНАЛІСТИКИ РІШЕНЬ В УКРАЇНІ

Ангеліна Житнікова,

старший викладач кафедри періодичної преси та медіаредагування
факультету журналістики, реклами та видавничої справи
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
e-mail: oopslina20@gmail.com

У статті проблематизується питання нової трансформації традиційних медіа, адже в зв'язку з розвитком цивілізації в полі журналістики з'явилися нові форми та практики, зокрема журналістика рішень (Solutions Journalism).

Solutions Journalism як новий напрям журналістики не ігнорує нормативні ролі традиційної журналістики, а лише доповнює їх конструктивністю, яка збалансовує потік негативних новин за допомогою позитивних змін у вигляді інструкційних шляхів вирішення соціальної проблеми з метою каталізування потенційної взаємодії аудиторії з останньою. На відміну від традиційної, журналістика рішень змінює акцент у порядку денному з висвітлення проблеми на оприлюднення її шляхів вирішення, тим самим трансформуючи позицію журналіста від спостерігача до «агента змін», так званого, конструктивного журналіста.

В українському інформаційному просторі Solutions Journalism тільки набуває популярності, орієнтуючись на впровадження медіапрактики за кордоном.

Ключові слова: медіапрактика, журналістика рішень, Solutions Journalism, конструктивна роль, проблеми, медіа, аудиторія.

Актуальність дослідження. Постановка проблеми та її зв'язок із науковими й практичними завданнями.

Стрімкий розвиток інформаційного суспільства спочатку змінив структуру інформаційного поля ЗМІ, розширивши канали подачі контенту, через що традиційні ЗМІ, підлаштовуючись під нові умови, адаптувалися в декілька етапів: співіснування, поєднання та конкуренція з цифровими медіа. Такі зміни дозволили реципієнтам отримувати нові інструменти й можливості, аби впливати на медійний дискурс і навіть стати співавтором медійного контенту. Сьогодні перед традиційними ЗМІ постає нова умова для адаптації – поява новітніх форм медіапрактик, які спрямовані надавати членам суспільства інструменти впливу на діяльність медіа. Однією з таких практик є журналістика рішень.

Мета цього дослідження.

Мета нашої наукової публікації полягає в проблематизації питання нової трансформації традиційних медіа, адже в зв'язку з розвитком цивілізації в полі журналістики з'явилися нові форми та практики, зокрема журналістика рішень. Такі медіапрактики вже набули популярності за кордоном і тільки впроваджуються в інформаційний простір України. Вважаємо виправданим та актуальним вивчення комунікаційного потенціалу журналістики рішень як нового напрямку українських медіа.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Основою нашого дослідження стали роботи таких закордонних та українських науковців, як О. Л. Каррі та К. Х. Хаммондї, Т. Айтамурто та А. Варма, О. Гондюл, О. Іванова та О. Мойсеєва, О. Семенець, Т. Слонюк та інші.

Виклад основного матеріалу дослідження

Науковці Т. Прокопишин та Р. Савчинський вважають, що поява новітніх медіапрактик – це результат та прояв медіатизації суспільства. Саме медіатизація та диджиталізація як риси нового етапу розвитку цивілізації призвели до трансформації медійного поля та появи в ньому нових здійснюваних журналістських практик [7, 113]. Завдяки експансивному впливу ЗМІ, на думку О. Семенець, «життя стає медіацентричним, адже масмедіа замикають на собі всі прояви життя і самі надають явищам, процесам, предметам статуси, легітимність, оцінки» [5, 66]. Саме новітня медіапрактика як журналістика рішень (Solutions Journalism) розширила межі медіацентричності інформаційного суспільства, маючи на меті надавати висвітленим соціальним проблемам й викликам (як явищам / процесам / предметам) ще й усі можливі шляхи вирішення, конкретні пропозиції та ідеї.

Найчастіше традиційна журналістика нівелює відповіді на проблеми, акцентуючи увагу саме на проблемі, а не на її подоланні. О. Гондюл вважає, що підхід журналістики рішень лише доповнює традиційну роль журналістики, надаючи споживачам інформації повний погляд на проблеми, адже «досліджує та пояснює, критично і чітко, приклади людей чи інституцій, які працюють над рішеннями, і зосереджується не лише на тому, що може бути ефективним, а й на тому, що певні рішення можуть не працювати, але дають корисну інформацію» [1, 22]. Американські журналістикознавці Таня Айтамурто та Аніта Варма запропонували п'яту роль до класифікації чотирьох нормативних ролей медіа Кліффорда Г. Крістіанса, Теодора Л. Глассера та інших (моніторингова, стимулююча, спільна та радикальна ролі) [10]. П'ята, конструктивна роль медіа, на думку дослідниць, відрізняється від решти тим, що пропонує бачення того, як суспільство може рухатися вперед. Відмінним аспектом конструктивної ролі є зосередженість на вирішенні соціальних проблем, ідеалі соціального прогресу, практиці звітності, орієнтованості на надії, високому інтервенціонізмі та позиціонуванні журналіста як «агента змін» (поняття Уве Крюгера – А. Ж.) [8, 69], оскільки конструктивний журналіст

не залишається осторонь потоку соціальних проблем, на відміну від традиційного, а орієнтується навколо надії, потенціалу змін, пропонуючи рішення.

Олена Семенець вважає, що «журналістика, орієнтована на розв'язання проблем, передбачає відхід від сенсаційності, від нагнітання негативу та роздмухування конфліктів. Натомість акцентує на необхідності забезпечувати максимально повний інформаційний контекст повідомлень, щоб освічений і вдумливий читач зміг сформулювати об'єктивну картину дійсності та знайти рішення» [5, 69]. Слід звернути увагу на те, що подання винятково позитивних новин та приховування правдивої інформації не є метою журналістики рішень. Вона покликана збалансувати проблему (негатив), такими інструментами (позитив):

- наданням відповіді на запитання «Як?», яка розкриває проблему;
- наведенням інноваційного вирішення проблеми; орієнтується на цільову аудиторію, яка могла б повторити це рішення;
- наведенням прикладу позитивних історій, які не матимуть ознак джинси;
- наведенням очевидних доказів результатів щодо ефективності чи неефективності певного рішення [7].

Тобто акцент у порядку денному змінюється з висвітлення проблеми на оприлюднення шляхів її вирішення громадськістю. Рішення розглядаються як цінність новин задля того, щоб відповісти, чому питання заслуговує на висвітлення. Коли журналістика демонструє приклади успішного вирішення соціальних питань, це прискорює соціальний прогрес, адже можна вирішити соціальну нерівність, зміцнити соціальну справедливість. За допомогою розповіді про людей, які пройшли шлях вирішення питання, журналістика рішень презентує докази дієвості запропонованих рішень. Зміна акцентів з негатива на позитив не робить цю медіапрактику упередженою, адже вона все одно претендує на забезпечення точного, репрезентативного та всебічного висвітлення новини. Ці аспекти перекреслюють спроби асоціювати Solutions Journalism із матеріалами, що мають ознаки замовності.

Аудиторія відіграє роль значимого чинника існування медіа, а підвищення рівня освіченості аудиторії є перспективою ЗМІ, що безальтернативно змушені рости над собою, ставати сильним полем, корисним для суспільства. Сьогодні через перенасиченість інформаційного простору довіра аудиторії до медіа втрачається, але результати квазіексперименту, про які звітують Олександр Л. Каррі та Кіт Х. Хаммонді, демонструють, що підхід журналістики рішень має перспективність щодо:

- підвищення сприйняття аудиторією знань та почуття ефективності (підвищення інтересу аудиторії до теми матеріалу, що має рішення, відчуття поінформованості щодо питання, порушеного автором);
- зміцнення зв'язку між аудиторією та медіа (схильність аудиторії до поширення медіапродукту в соціальних мережах; ознайомлення з іншими матеріалами

автора, який впроваджує в інформаційний продукт рішення, та інших авторів цього ЗМІ; ознайомлення з іншими матеріалами щодо конкретної проблеми);

- каталізування потенційної взаємодії з проблемою (схильність аудиторії долучитися до роботи над вирішенням проблеми, пожертвувати організації, яка працює над цим питанням, і поговорити з родиною та друзями про проблему) [9].

Це доводить, що журналістика рішень – сучасний підхід, котрий задовольняє потреби як аудиторії, так і медіа, тобто має потенціал для підвищення залучення читачів, які втомилися від негативних новин, неякісної журналістики, що утворили тенденцію до зниження та занепаду читацької аудиторії медіа. Журналістика рішень поставила собі за мету забезпечити всеосяжну картину світу, щоб аудиторія могла діяти на основі інформації так, як вона вважає за потрібне.

Solutions Journalism виводить журналістику на новий рівень, адже стала тим важелем, який підвищив соціальну відповідальність медіа. Закордонні медіа вже активно практикують журналістику рішень, не лише втілюючи її інструментарій в інформаційний продукт. Сьогодні конструктивна роль проштовхнула медіа до партнерства з іншими структурами з метою розв'язання питань, котрі непокоять суспільство, створення власних соціальних проєктів-рішень проблем, що існують. Серед таких проєктів українських медіа можна відзначити «100 жінок» від BBC та «Люди Дій+.#забутипровік» від 1+1 [1, 22], «Нові громади» та «Життя з “нуля”» від Української правди, «Журналістика Толерантності» від Kyiv Post.

- Тетяна Слотюк підкреслює, що «впровадження, підтримка розвитку Solutions Journalism в Україні має державне значення, оскільки це може врятувати місцеву, локальну журналістику [6, 69]. Розглянемо, які українські медіа почали використовувати конструктивний підхід до створення матеріалів. Медіаексперти Інституту масової інформації, Інституту демократії імені Пилипа Орлика, проєкту львівського медіафоруму «MediaLab» зафіксували застосування медіапрактики в таких українських ЗМІ: загальноукраїнські: «Новое время» зі спецпроєктом «Час змін з НВ», «Рубрика», «TheБабель», «Заборона»;
- спеціалізовані: TheDevochki (розділ «Дівчина говорить»), «БЖ»;
- регіональні: кіровоградський портал «Гречка», дніпропетровське видання «Куст», закарпатський онлайн-журнал «Varosh», онлайн-видання Біляївської міської громади «Біляївка.City», луганська районна газета «Сільські Новини», івано-франківський онлайн-журнал «Куфер», гіперлокальне онлайн-видання «Район.in.ua».

Науковці Олена Іванова та Ольга Мойсеєва, котрі протягом останніх дев'яти років систематично проводять моніторингові дослідження української регіональної преси, бачать потенціал появи журналістики рішень в одеському інформаційному полі «в інтуїтивному прагненні місцевих видань, що втілюються в наповненні рубрик

“Вас слушает Вечерняя Одесса” (“Вечерняя Одесса”), “Вырежи и сохрани”, “Надо знать”, “Коммунальный ликбез” (“Одесская жизнь”)» [2].

Додамо, що саме для регіональних ЗМІ запропонована медіапрактика відіграє важливу роль, адже вони є основним акумулятором локальної інформації, що допомагає підвищити компетентність читачів щодо актуальних соціальних проблем місцевого локального життя, але через нерівномірний розвиток, спричинений негативними тенденціями (соціальна пасивність медіа, комерціалізація, обмеження доступу до інформації, дискримінація нелояльних владі ЗМІ, «перекоси» в проблемно-тематичних пріоритетах, збіднення контенту й жанрової палітри, пересиченість інформацією тощо), регіональні медіа перебувають у стадії перманентної кризи, яка виражається в падінні інтересу аудиторії. Саме орієнтуючись на журналістику рішень, місцеві та локальні медіа зможуть інформувати свої громади про позитивне вирішення певних проблем, з якими зіштовхнулися інші соціальні групи, – і в подальшому це допоможе вирішити подібні питання, які виникають в аудиторії регіональних медіа. Такий підхід задовольнить потреби й аудиторії, і ЗМІ, підвищивши сприйняття першою знань та почуття ефективності від інформаційного продукту, зміцнивши зв'язок між нею та медіа, каналізуючи потенційні взаємодії з проблемою.

Висновки та перспективи дослідження.

Отже, як наслідок трансформації поля журналістики в епоху інформаційного суспільства з'явилися новітні медіапрактики, зокрема журналістика рішень (Solutions Journalism). Такий підхід покликаний вдосконалити традиційну журналістику, виконавши ще й конструктивну роль, яка пропонує бачення того, як суспільство може рухатися вперед, за допомогою зосередженості на вирішенні соціальних проблем, ідеалі соціального прогресу, практиці звітності, орієнтованості на надії, високому інтервенціонізмі та позиціонуванні журналіста як «агента змін», а не спостерігача. Використовуючи свій інструментарій (відповіді на соціальну проблему; інноваційні вирішення проблеми, котрі зможе застосувати аудиторія; позитивні приклади (історії) втілення рішень, що не мають ознаки джинси, дані, докази або якісні результати, які вказують на ефективність), журналістика рішень збалансовує негатив у вигляді проблеми позитивними змінами. Таким чином, рішення розглядаються як цінність новин задля того, щоб відповісти, чому питання заслуговує на висвітлення.

Сьогодні, коли аудиторія відіграє роль значимого чинника існування медіа і її довіра до ЗМІ знижується, перспективність щодо підвищення сприйняття аудиторією знань і почуття ефективності, зміцнення зв'язку між аудиторією та медіа, каталізування потенційної взаємодії з проблемою доводить, що медіапрактика задовольняє як комуніканта, так і комуніката.

Solutions Journalism демонструє новий рівень журналістики, який базується на соціальній відповідальності медіа. І Україна впроваджує цю тенденцію в свій інформаційний простір, створюючи медійні продукти за допомогою інструментарію журна-

лістики рішень, реалізуючи соціальні проекти-рішення проблем, що існують. Медіаексперти вже фіксують впровадження конструктивного підходу в загальноукраїнських, спеціалізованих та регіональних ЗМІ, що демонструє розвиток комунікаційного потенціалу новітньої медіапрактики, який допоможе подолати негативні тенденції й вивести медіа, зокрема регіональні, з перманентної кризи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гондюл О. Соціальна відповідальність медіа як ефективний результат «Журналістики рішень». *Інтегровані комунікації*. № 2. 2019. С. 21-29.
2. Іванова О. А., Мойсеєва О. П. Журналістика рішень як рішення для регіональної журналістики. Інститут демократії імені Пилипа Орлика. 2021. 20 вересня. URL: <https://idpo.org.ua/articles/4286-zhurnalistika-rishen-yak-rishennya-dlya-regionalno%20%D1%97-zhurnalistiki.html> (дата звернення: 2.11.2022).
3. Іванова О. А., Мойсеєва О. П. Місцева преса: посібник для ЗМІ. Як регіональним журналістам працювати за часів нових медіа та кризи демократії. Київ: ТОВ «Бізнесполіграф», 2019. 232 с.
4. Прокопишин Т. Д., Савчинський Р. О. «Соціально-функціональний вимір нових форм медіапрактик (на прикладі сфери журналістики)». *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. 2018. № 12. С. 111–119.
5. Семенець О. О. Конструктивна журналістика та її завдання в сучасному суспільстві. *Засоби масової інформації та комунікації: історія, сьогодення, перспективи розвитку*. 2019. С. 69-70.
6. Слонюк Тетяна. Концепція моделі solutions journalism: конотація, функції, особливості функціонування. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2021. Випуск 50. С. 68–76.
7. Журналістика рішень: Стипендії на історії зі Сходу та Півдня України (2020). *Інтерньюз-Україна*. URL: <https://internews.ua/opportunity/programa-stipendij-zhurnalistika-rishen> (дата звернення: 2.11.2022).
8. Aitamurto Tanja, Varma Anita. The Constructive Role of Journalism: Contentious metadiscourse on constructive journalism and solutions journalism Practice. (2018) *Journalism Practice*. Volume 12. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17512786.2018.1473041?journalCode=rjop20> (дата звернення: 2.11.2022).
9. Christians Clifford G., Glasser Theodore L., McQuail Denis, Nordenstreng Kaarle, White Robert A. (2009). *Normative Theories of the Media: Journalism in Democratic Societies*. Urbana: University of Illinois Press.
10. Curry A. L., Hammonds K. H. (2014, June 2). The power of solutions journalism. *Solutions Journalism Network and Engaging News Project*. URL: https://mediaengagement.org/wp-content/uploads/2014/06/ENP_SJN-report.pdf (дата звернення: 2.11.2022).

УДК 070:316.776.3

DOI: <https://doi.org/10.18524/2308-3255.2022.28.268485>

Communication potential of Solutions Journalism in Ukraine

Anhelina Zhytnikova,

Senior Lecturer of the Periodical Press and Media Editing Chair

Faculty of Journalism, Advertising and Publishing

Odesa I. I. Mechnikov National University

e-mail: oopslina20@gmail.com

The article raises the issue of the new transformation of traditional media, because in connection with the development of civilization, new forms and practices have appeared in the field of journalism, in particular solutions journalism.

Solutions Journalism as a new direction of journalism does not ignore the normative roles of traditional journalism, but only complements them constructively, which balances the flow of negative news with the help of positive changes in the form of instructional ways of solving social problems, with the aim of catalyzing the potential interaction of the audience with the latter. Unlike traditional journalism, solution journalism changes the emphasis on the agenda from highlighting the problem to publicizing its solutions, thereby transforming the journalist's position from an observer to an «agent of change», the so-called constructive journalist.

In the Ukrainian information space, Solutions Journalism is only gaining popularity, focusing on the implementation of media practice abroad.

Keywords: media practice, solution journalism, constructive role, problems, media, audience.

REFERENCES:

1. Hondiul, A. (2019). Socialna vidpovidalnist' media yak efektyvnyy rezultat «Zhurnalistyky rishen» [Social responsibility of the media as an effective result of Solutions Journalism]. *Integrovani komunikaciyi*. Vol. 2, pp. 21-29 [In Ukrainian].
2. Ivanova, O.; Moiseyeva, O. (2021). Zhurnalistyka rishen yak rishennya dlya regionalnoyi zhurnalistyky [Journalism solution as a solution for regional journalism]. *Institut demokratiyi imeni Pylypa Oryka*. URL: <https://idpo.org.ua/articles/4286-zhurnalistyka-rishen-yak-rishennya-dlyaregionalno-%d1%97-zhurnalistiki.html> (accessed: 2.11.2022) [In Ukrainian].
3. Ivanova, O.; Moiseyeva, O. (2019). Mistceva presa: Posibnik dlya ZMI. Yak regionalnym zhurnalistam pratsyuvaty za chasiv novikh media ta kryzy demokratiyi [Local Press: Media Guide. How regional journalists should work in the era of new media and democracy crisis]. Kyiv [In Ukrainian].
4. Prokopyshyn, T., Savchynskyi, R. (2018). Socialno-funkcionalnyy vymir novyx form mediapraktyk (na prykladi sfery zhurnalistyky) [Social and functional dimensions of new forms of media-practices (journalism sphere case)]. *Visnyk Lvivskogo universytetu. Seriya sociologichna*. Vol. 12, pp. 111-119 [In Ukrainian].
5. Semenech', O. Konstruktyvna zhurnalistyka ta yiyi zavdannya v suchasnomu suspilstvi [Constructive Journalism and its tasks in modern society]. *Zasoby masovoyi informaciyi ta komunikaciyi: istoriya, sгодennya, perspektyvy rozvytku*. pp. 69-70. [In Ukrainian].

6. Slotiuk, T. (2021). Koncepciya modeli solutions journalism: konotaciya, funkciyi, osoblyvosti funkcionuvannya [Concept of Solutions Journalism model: connotation, functions, features of functioning]. *Visnyk Lvivskogo universytetu. Seriya Zhurnalist'ka*. Vol. 50. pp. 68-76 [In Ukrainian].
7. Zhurnalistyka rishen: Stypendii na istorii zi Schodu ta Pivdnia Ukrainy (2020) [Solutions Journalism: History Scholarships from the East and South of Ukraine] *Internews.Ukraine* URL: <https://internews.ua/opportunity/programa-stipendij-zhurnalistika-rishen> (accessed: 2.11.2022) [In Ukrainian].
8. Aitamurto, Tanja, Varma, Anita. (2018). The Constructive Role of Journalism: Contentious metadiscourse on constructive journalism and solutions journalism Practice. *Journalism Practice*. Volume 12. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17512786.2018.1473041?journalCode=rjop20> (accessed: 2.11.2022) [In English].
9. Christians, Clifford G.; Glasser, Theodore L.; McQuail, Denis; Nordenstreng, Kaarle; White, Robert A. (2009). *Normative Theories of the Media: Journalism in Democratic Societies*. Urbana: University of Illinois Press [In English].
10. Curry A. L., Hammonds K. H. (2014). The power of solutions journalism. *Solutions Journalism Network and Engaging News Project*. June 2. URL: https://mediaengagement.org/wp-content/uploads/2014/06/ENP_SJN-report.pdf (accessed: 2.11.2022) [In English].